

Een kijkje in de gymzaal van

een vakontwikkelaar: Ger van Mossel

In dit topic komen LO collega's aan het woord die naast hun rol als LO-docent ook andere rollen zijn gaan spelen al dan niet in het onderwijs. Ger van Mossel, bekend van vele publicaties, speelt een belangrijke rol als onderwijsontwikkelaar voor het vak. In dit artikel aandacht voor een LO-docent die in zijn carrière de ontwikkeling van het vak LO op verschillende niveaus afwisselt met de praktijk van het lesgeven. Aan de hand van vragen geeft Ger een kijkje in 'zijn gymzaal'.

TEKST GER VAN MOSSEL

Scholen en lesuren

Op welke school/scholen geef je les?

"Sinds twee jaar geef ik weer les op Het Vlietland College in Leiden, de school waar ik in 1986 als docent ben begonnen. Door een fusie met een andere middelbare school bleven er op een gegeven moment nog maar weinig LO-uren over. In 1992 kreeg ik de kans om over te stappen naar het Northgo College in Noordwijk, een opbouwschool. Daar heb ik allerlei taken en functies mogen vervullen zoals lid onderwijscommissie, mentor-decaan 4/5-havo en (plaatsvervangend) conrector. Op Northgo was het pionieren in een heel jong en inspirerend docententeam en hele sportieve leerlingen. Met de vaksectie werkten we aan een vakwerkplan, richtten we een sporthal in naast de school, hadden we een enorm budget en sportvelden naast de school, het hield niet op. Ik bewaar hele mooie herinneringen aan die tijd: lesgeven op het strand, met de halve school meedoen aan het basketbaltoernooi

▼
Trots dat ik weer op deze school mag werken

Hoeveel uren geef je nu les?

"Ik geef nu weer 13 lesuren op twee dagen op Het Vlietland College, van brugklas tot examenklas. Op de andere drie dagen ben ik lerarenopleider op de HALO, iets wat ik al langer doe. Een prachtige combi-baan! Ik geef weer met veel plezier les in een gedreven en professionele vaksectie. Op de school heerst een heel veilig pedagogisch klimaat. Ik ben enorm trots dat ik weer op deze school mag werken."

Opleidingen en werkkringen

Welke opleidingen en studies heb je gedaan?

"Ik ben afgestudeerd aan de HALO. Aansluitend ben ik begonnen bij de Interfaculteit Lichamelijke Opvoeding aan de VU, tegenwoordig Bewegingswetenschappen. Door een bezuiniging stopte de vakgroep bewegingsdidactiek en ik ben toen overstapt naar Onderwijskunde aan de RUL. In 1992 ben ik afgestuurd als onderwijspsycholoog. In het jaar dat ik was afgestudeerd aan de HALO, was er nauwelijks werk in het onderwijs, en al helemaal niet in het westen. Ik had gelukkig een parttime baan dat ik mooi kon combineren met m'n studie. Op de HALO was ik al geïnteresseerd in de theoretische onderbouwing van de praktijk. 'Part of my life' is de koppeling tussen theorie en praktijk."

Hoe kijk je terug op je opleiding?

"Tussen de HALO en de universiteit is er een wereld van verschil. Ik kijk met heel veel plezier terug naar mijn HALO-tijd, heerlijk met elkaar bewegen en sporten, op water- winter- en landkamp én natuur-

lijk stage lopen. Op mijn stagescholen heb ik heel veel geleerd van mijn 'leermeesters' Ruud Elfers en Dic Houthoff. Samen beter onderwijs ontwikkelen, toen al. Het liefst liep ik rond op school. Toen telden we nog geen 'studie-uren'."

"Op de universiteit vond ik de verdieping, die ik direct kon toepassen in de praktijk. Vanuit mijn studie Onderwijskunde deed ik een stageopdracht bij SLO. Dat leidde tot het boekje *Heen en weer 2* met vormen van tafeltennis, minitennis, muurtennis en beachball. In die tijd heel vernieuwend met mini-rackets van afgezaagde houten rackets en de eerste soft-touch-tennisballen."

Waar ben je na je opleiding/studie werkzaam geweest naast het vaak als LO-docent?

"Al snel werkte ik naast mijn docentschap één dag als leerplanontwikkelaar bij SLO, in de vakontwikkelgroep *Bewegingsonderwijs & sport* onder leiding van Kees Faber en later Berend Brouwer. Het was een enorme luxe om naast het lesgeven, een dag te mogen ontwikkelen. Eigenlijk zou iedere docent die ruimte moeten krijgen. Eén dag per week lessen voorbereiden en samen met collega's goed onderwijs ontwikkelen. Docenten geven in Nederland veel te veel les!"

"In 1990 werd ik daarnaast kaderdocent bij het APS in het team van Jan Oosterlee. Opdracht was implementatie van de basisvorming. Mijn week bestond uit drie dagen school, één dag SLO en één dag APS."

"Het was een enorme luxe om naast het lesgeven, een dag te mogen ontwikkelen. Eigenlijk zou iedere docent die ruimte moeten krijgen. Eén dag per week lessen voorbereiden en samen met collega's goed onderwijs ontwikkelen."

"In 1999 maakte ik de overstap van docent en mentor-decaan op de Northgo naar lerarenopleider aan de HALO. In deze 'eerste' HALO-tijd bleef ik op één dag verbonden aan SLO. Op de HALO kreeg ik alle ruimte om mijn eerdere ervaringen in het onderwijs en de onderwijsontwikkeling bij SLO over te brengen bij studenten."

"In 2005 kreeg ik de gelegenheid om vier dagen te komen werken bij SLO. Niet dat ik weg wilde bij de HALO, in tegendeel. Het was meer een logische vervolgstap van mijn rol als leerplanontwikkelaar, waar

ik in 1990 als benjamin was begonnen. In 2018 kwam daar door bezuiniging op bewegingsonderwijs en sport bij SLO een einde aan."

Rol als vakontwikkelaar

Aan welke vakontwikkelingen, -onderzoeken en -documenten heb je meegewerkt?

"Bij SLO heb ik meegewerkt aan vele publicaties zoals Basisdocument onderbouw VO (Jan Luiting Fonds), Zelf beter leren spelen: basketbal en volleybal (Edu-Actief), Kompas bewegingsonderwijs, Freesport, Digigym, BSM Toets-voorbeelden in beeld, Leerplankader Gezonde leefstijl en allerlei voorbeelduitwerkingen op video. Bij SLO was

leerplanontwikkeling core business altijd onderbouwd en vaak samen met het werkveld. Daarnaast was ik gelieerd onderzoeker bij het Mulier Instituut. Ik heb meegewerkt aan het onderzoek *Naar beter bewegingsonderwijs* met Harry Stegeman en het grootschalige onderzoek *School, bewegen en sport*."

Welke rol spelen deze documenten in het vak?

"Bij SLO werden grenzen opgezocht van wat wel en niet haalbaar was in de dagelijkse onderwijspraktijk. Dat hoort bij vak-vernieuwing. Soms bereiken publicaties een kleine doelgroep en verdwijnen later op de plank, zoals het portfoliovoorstel voor bovenbouw VO. Dat was veel te theoretisch. Er zijn echter ook publicaties die aanvankelijk op weerstand stuitten (té vernieuwend?), maar al heel snel werden omarmd door heel veel docenten uit het werkveld, zoals de leerlijn Freerunning."

"De relevantie van de publicaties is niet alleen de voorbeelduitwerking zelf. In de vakwereld worden er allerlei onderwijsvoorbeelden ontwikkeld en gepubliceerd op allerlei websites. Zonder daar afbreuk aan te doen, bij leerplanontwikkeling gaat het om hoogwaardige oplossingen voor een complex onderwijsprobleem, waarvoor nog geen oplossing bestaat. Leerplanontwikkeling geeft inzicht in de onderliggende ontwerpprincipes, gebaseerd op theoretische onderbouwing en wetenschappelijk onderzoek. Soms loop je voor de muziek uit."

▲
Het werkveld

Hoe ervaar je nu je weer meer in de praktijk staat het belang van deze documenten?

“Ik sta sinds twintig jaar weer in de onderwijspraktijk, leerlingen zijn veranderd. De praktijk is weerbarstiger om alles te gebruiken en in te voeren op mijn school. Als leerplanontwikkelaar leef je toch

“..bij leerplanontwikkeling gaat het om hoogwaardige oplossingen voor een complex onderwijsprobleem, waarvoor nog geen oplossing bestaat.”

op een roze wolk, ook al probeer je het ontwerp uit samen met het werkveld.”

Combinatie vakontwikkelaar en lesgever)

Sta je als lesgever ‘anders’ in het vak als je als landleijk ontwikkelaar werkt (hebt gewerkt)?

“Als landleijke leerplanontwikkelaar sta je verder af van de praktijk. Als lesgever ben ik veel meer betrokken op het primaire proces, de leerlingen. Als lesgever pas ik wel de onderliggende principes toe. Ik heb veel meer oog voor het ‘bewegen beleven’ of ‘beweegplezier’ van alle leerlingen dan voor het ‘bewegen verbeteren’ of ‘goed leren bewegen’. Bewegen beleven was één van de sleutels die wij

▼
beweegplezier voor alle leerlingen

destijds hebben ontwikkeld bij het Basisdocument onderbouw VO. Ik mag dit nu zelf toepassen tijdens mijn lessen. Het heeft consequenties voor allerlei zaken die wij binnen de vaksectie ontwikkelen, zoals het programma, keuze materiaal, evaluatie en toetsing, et cetera. Ik sta veel meer met mijn voeten in de klei, dan toen ik op landelijk niveau onderwijs ontwikkelde.”

“Ik heb vaak gedacht, als ik zelf nog eens ga lesgeven, dan ga ik het anders aanpakken dan in mijn eerste twaalf jaar. Ik ben extra nieuwsgierig of wat ik heb ontwikkeld daadwerkelijk werkt. Als docent zie je het gebeuren, je krijgt directe feedback van de leerlingen. Wat werkt wel en wat niet? Het gaat mij niet zo zeer om de oplossingen, de voorbeelduitwerkingen, maar veel meer om de onderliggende ontwerpprincipes. Bijvoorbeeld bij freerunning gaat het erom dat leerlingen op eigen speelse wijze ingaan op de bewegingsuitdaging, het passeren van obstakels. Het gaat er niet om dat zij met een bepaalde freerunningsprong over de kast gaan, dat is niet de essentie van freesport. Ik heb mij kritisch afgevraagd of die boodschap wel voldoende is overgekomen. Ik heb diverse freerunninglessen gezien, die niet zo waren als bedoeld. Docenten zoeken in de waan van de dagelijkse onderwijspraktijk waarschijnlijk naar snelle oplossingen, dan wordt freerunning weer het aanleren van een truc.”

Vakontwikkelingen

Hoe heeft het vak zich in die tijd ontwikkeld bij jou in de les/in jouw lesgeven?

“Ten opzichte van de eerste jaren dat ik voor de klas stond, heb ik nu meer oog voor de leerlingen. Ik gaf in het verleden wel vraaggericht les, maar dan vooral op programma-niveau, meer didactisch. Dat didactische zit er nog steeds in, maar ik vind een pedagogische aanpak nu ook heel belangrijk. Misschien komt het ook omdat de leerlingen zijn veranderd, ik moet wel. Vroeger was de verhouding

docent-leerling meer verticaal, nu meer horizontaal. En ik ben met mijn leeftijd wat milder geworden.”

Hoe heeft het vak zich ontwikkeld bij jou op school?

“Op Het Vlietland College heerst een veilig pedagogisch klimaat, er is oog voor diversiteit. Heel leuk om te zien, hoe leerlingen met elkaar omgaan. Omgaan met verschillen is gewoon, en dat zie je ook terug tijdens de lessen Bewegen & Sport, zoals het vak op Het Vlietland College heet. Soms kan er een ‘tandje bij’, de uitdaging voor mij als docent is de leerlingen daartoe te verleiden. Dat maakt het lesgeven juist leuk.”

Hoe heeft het vak zich ontwikkeld in het land?

“Landelijk zie ik een tendens om het vak aan allerlei extrinsieke doelen op te hangen, wellicht meer dan vroeger. Je ziet dat bijvoorbeeld terug in een overwaardering van ‘gezond bewegen’ en ‘bewegen regelen’ in de kerndoelen en eindtermen. Het vervullen van regelende rollen als scheidsrechter, organisator, coach en lesgever is niet haalbaar en niet betekenisvol voor de meeste leerlingen. Het gaat ten koste van de kwaliteit van de lessen. Het is eerder verstorend, dan ondersteunend. Natuurlijk af en toe een bepaalde leerling een bepaalde rol laten vervullen in de les is prima, maar niet door alle leerlingen. Laten we dat voorbehouden voor leerlingen in sportklassen, LO2 en BSM en ons bij het reguliere vak beperken tot de kern van het vak: samen bewegen, spelen en sporten. Daar hebben wij onze handen aan vol.”

Persoonlijke visie

Hoe ervaar je deze ontwikkelingen?

“Soms wordt de kern van het vak, leren deelnemen aan bewegingsactiviteiten in een pedagogische context, verward met of ingewisseld door andersoortige zaken. En dat wordt dan vooral gedaan door ‘buitenstaanders’. Laten we als vakwereld niet met de polonaise achter die ontwikkelingen aanlopen. In mijn visie probeer ik grenzen van het vak te bewaken. Ik verwijs naar de artikelenreeks van Henk van der Palen in de laatste nummers. Ik ben het daar helemaal mee eens!”

Welke ontwikkelingen hebben jouw speciale aandacht?

“Tijdens mijn huidige lessen hebben twee ontwikkelingen mijn speciale aandacht: groepsdynamica en passend onderwijs. Ik heb gemerkt dat de groepsdynamica verstoord wordt als bepaalde leerlingen een te grote invloed hebben op een klas. Verder is passend onderwijs een belangrijk thema: hoe geven we deze leerlingen een volwaardige plek in het bewegingsonderwijs? Vergeleken met twintig

jaar geleden vraagt dit van mij als docent veel meer aandacht.”

Bezoek je nog studiedagen en zo ja welke studiedag/workshop heeft indruk gemaakt?

“Ik heb mij vorig jaar vooral verdiept in de groepsdynamica. We zijn met de vaksectie naar de studiedag van de CALO geweest en hebben als vaksectie Jan Kaldenbach met ‘korte lontjes’ uitgenodigd voor alle collega’s op school. Ik ben naar de masterclass van Steven Pont en Wibe Veenbaas geweest, beide georganiseerd door KVLO, heel leerzaam. Verder volg ik tweejaarlijks de cursus EHBO van onze KVLO-afdeling Leiden. Die kennis en vaardigheden was ik even kwijt.”

De toekomst

Hoe zie jij de toekomst voor jezelf in dit vak?

“Op dit moment ben ik vitaal, en hoop ik nog vele jaren te mogen lesgeven. Op mijn school begeleiden wij regelmatig stagiaires. Er is transfer van mij als lesgever naar mijn rol als lerarenopleider, en andersom. Het versterkt elkaar.”

Hoe zie jij de toekomst voor het vak?

“De discussie rondom intrinsieke en extrinsieke doelstellingen zal altijd blijven. Ik hoop dat wij als vak onze grenzen blijven bewaken en niet verdwalen in allerlei andersoortige waarden. Dat het gaat om het onderkennen van de ‘gein van het bewegen’, niet meer en niet minder. Als je dat eenmaal hebt ontdekt, dan zit je er voor je leven eraan vast. Er is maar één manier om dat duidelijk te maken, en dat is zelf ervaren. Daarnaast kan het vak bijdrage leveren aan schoolbrede thema’s als gezondheid, omgaan met diversiteit en zelfregulering. Andere vakken kunnen heel veel van bewegingsonderwijs leren. De docent LO kan hierin bijvoorbeeld een rol spelen als gezondheidscoördinator, leerlingbegeleider of leercoach op de school. Het verrijkt zijn docentschap, want een volledige baan lesgeven is heel zwaar.”

Heb je een boodschap die je wilt meegeven aan de leerlingen?

“De boodschap die ik mee wil geven is: Een leven lang met plezier bewegen! Het is de missie van het ontwikkelteam Bewegen en Sport van Curriculum. nu, deze spreekt mij enorm aan.”

▲ Lesgever

Contact

gvmossel@xs4all.nl

Kernwoorden

vakontwikkelaar, LO
docent in andere rol

Foto's

Ger van mossel